

WEB DESIGN

LAYOUT

CONTENT

SMJERNICE ZA IZRADU PRISTUPAČNIH WEB STRANICA

Smjernice za izradu pristupačnih web-stranica

Pripremio:

Caritas Bosne i Hercegovine

www.caritas.ba

+38733206441 / pristupacnost@caritas.ba

Mehmed bega Kapetanovića Ljubušaka 6

71000 Sarajevo

Lektura: **Manuela Bojo, prof.**

Sarajevo, listopad 2023. godine

SADRŽAJ

- 1 UVOD
- 2 ZAKONSKI OKVIR
- 3 STANDARDIZACIJA
- 7 ASISTIVNE TEHNOLOGIJE
- 9 KONTRASTI BOJA
- 11 BOJE
- 12 UPOTREBLJIVOST TASTATURE
- 14 ALTERNATIVNI TEKSTOVI (ALT ATRIBUTI)
- 16 SEMANTIČKI HTML
- 19 VIDEO-MATERIJALI
- 21 ANIMACIJE
- 22 AUDIO-MATERIJALI
- 23 TEKSTOVI
- 25 DOKUMENTA
- 26 CAPTCHA
- 27 DODACI ZA PRISTUPAČNOST
- 28 TESTIRANJE PRISTUPAČNOSTI
- 30 KONTROLNA LISTA

UVOD

Prema posljednjim dostupnim podacima Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH 2013. god., osobe s invaliditetom predstavljaju 8,3% ukupne populacije.

Osobe s invaliditetom čine značajan dio populacije Bosne i Hercegovine, a njihova inkluzija i pristup različitim sferama života, uključujući obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvo i digitalne tehnologije, predstavljaju važan društveni izazov.

Digitalizacija društva zahtijeva i izradu pristupačnih internet stranica i servisa za osobe s invaliditetom. Pristupačni internet servisi i web prezentacije doprinose inkluziji osoba s invaliditetom u digitalnom svijetu, pružajući im jednaku dostupnost informacijama, proizvodima i uslugama kao i osobama bez invaliditeta. Time se smanjuje jaz između osoba s invaliditetom i ostatka populacije. Pristupačnost internet stranica promovira socijalnu jednakost, osigurava da osobe s invaliditetom ne budu isključene ili diskriminirane zbog svojih fizičkih, senzornih ili kognitivnih ograničenja. Svi ljudi trebaju imati jednake mogućnosti pristupa informacijama i korištenja online resursa.

Pored humanih razloga, pristupačne web stranice donose i poslovne prednosti. Osobe s invaliditetom čine značajan dio globalne populacije, pa tako kreirane internet prezentacije omogućavaju i kompanijama da prošire svoju ciljnu skupinu i privuku nove korisnike. Pristupačnost, također, poboljšava korisničko iskustvo za sve, što može povećati zadovoljstvo korisnika i lojalnost prema brendu.

Konačno, kreiranje pristupačnih internet stranica potiče tehnološki napredak i inovacije. Zahtjev da stranice budu pristupačne potiče razvoj novih tehnoloških rješenja, alata i praksi, kojima se olakšava pristup informacijama osobama s invaliditetom, ali i cijeloj populaciji.

Temeljem iznesenog, jasno se zaključuje da pristupačnost internet stranica za osobe s invaliditetom osigurava inkluziju, jednakost, zakonsku usuglašenost, poslovne prednosti i tehnološki napredak.

ZAKONSKI OKVIR

Oblast interneta i na internetu zasnovanih usluga namijenjenih građanima te pristupačnosti tih usluga uopšte nije zakonski regulisana u Bosni i Hercegovini. Osiguranje pristupačnosti web stranica institucija Bosne i Hercegovine propisana je uputstvom o izradi i održavanju službenih internet stranica institucija Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, 21/09).

Kao jedan od ciljeva uputstva navodi se unaprjeđenje pristupačnosti web-stranica institucija. Pod web - pristupačnošću ovo uputstvo podrazumijeva da će lica sa invaliditetom moći da participiraju, razumiju, upravljaju i komuniciraju sa web-stranicom i na taj način mogu da pridonesu web-stranici.

Uputstvo nalaže da je institucija Bosne i Hercegovine dužna podržati razvoj web-stranice na takav način, da omogući pristup što većem broju korisnika, koristeći najrasprostranjenije sisteme (hardverske i softverske platforme), pri čemu se posebno moraju uzeti u obzir potrebe korisnika sa invaliditetom, bilo da je u pitanju osjetilni nedostatak kao što su vid i sluh ili tehnički nedostatak kao na primjer spora konekcija ili starija verzija preglednika.

Međutim, sve organizacije, bez obzira na to da li su obuhvaćene zakonskom obavezom ili ne, treba da teže pristupačnosti svojih internet prezentacija kako bi svim korisnicima omogućile jednaku dostupnost i isto korisničko iskustvo

Željko Volaš, UDAS

STANDARDIZACIJA

Standardi za web pristupačnost su smjernice i pravila koja se primjenjuju prilikom dizajniranja i razvoja web stranica, kako bi se osiguralo da su pristupačne osobama s invaliditetom. Ti standardi definiraju tehničke specifikacije i smjernice za kreiranje web sadržaja koji je lako razumljiv, jednostavan za navigaciju i upotrebljiv za sve, bez obzira na sposobnosti ili invaliditet korisnika. Ti standardi igraju ključnu ulogu u osiguravanju pristupačnosti web stranica za osobe s invaliditetom i pomažu organizacijama, dizajnerima i programerima da kreiraju pristupačne i inkluzivne digitalne sadržaje. Važno je napomenuti da se ti standardi redovito ažuriraju kako bi pratili tehnološki razvoj i nove zahtjeve pristupačnosti.

Najznačajniji standardi su:

1. WCAG – Web Content Accessibility Guidelines/Smjernice za pristupačnost web-sadržaja. WCAG čini set smjernica čiji je tvorac World Wide Web Consortium (W3C), međunarodna organizacija koja se bavi internet standardima. WCAG pruža detaljna uputstva o tomu kako napraviti web sadržaj pristupačan osobama s različitim vrstama invaliditeta. Trenutno je važeći standard WCAG 2.1.

2. EN 301 549 – European Accessibility Requirements for ICT Products and Services/Europski zahtjevi za pristupačnost ICT proizvoda i usluga. EN 301 549 je europski standard koji definira zahtjeve za pristupačnost informacijsko-komunikacijskih tehnologija (ICT). Primjenjuje se na različite vrste proizvoda i usluga, uključujući i web stranice. Taj standard je razvijen kako bi se osigurala usuglašenost s Europskom direktivom o pristupačnosti web lokacija i mobilnih aplikacija.

3. ISO/IEC 40500:2012 - Information technology - W3C Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0/Tehnologija informiranja – Smjernice za pristupačnost web sadržaja. W3C 2.0 je međunarodni standard koji usvaja WCAG 2.0 smjernice. Pruža smjernice za pristupačnost web sadržaja i koristi se kao referenca u mnogim zemljama diljem svijeta.

1. European Standard EN 301 549 V3.1.1 Accessibility requirements for ICT products and services/Europski standard EN 301 549 V3.1.1 Zahtjevi za pristupačnost ICT proizvoda i usluga. To je nova verzija europskog standarda, koji se fokusira na pristupačnost ICT proizvoda i usluga. Obuhvaća tehničke zahtjeve i smjernice za pristupačnost web stranica i drugih ICT proizvoda i usluga.

WCAG – Web Content Accessibility Guidelines

Cilj **WCAG** smjernica jest da web sadržaj bude razumljiv, lak za navigaciju i upotrebljiv za sve korisnike, bez obzira na fizička, senzorna, kognitivna ili intelektualna ograničenja. Baziraju se na četiri osnovna principa pristupačnosti: percepcija, operabilnost, razumljivost i robusnost. Te smjernice definiraju razinu pristupačnosti od A (osnovna razina), AA (srednja razina) do AAA (najviša razina), kako bi se omogućilo postupno poboljšavanje pristupačnosti web stranica. WCAG standardi pokrivaju različite aspekte pristupačnosti, uključujući tehničke specifikacije za HTML, CSS i JavaScript kodiranje, pravilnu uporabu oznaka, odgovarajuće kontrastiranje boja, prilagodljivost za različite uređaje i podršku za asistivne tehnologije.

Percepcija osigurava da tekstualni sadržaj može biti predstavljen u različitim modalitetima percepcije, kao što su čitanje, slušanje ili taktilno iskustvo.

Upotrebljivost osigurava da korisnici mogu uspješno koristiti interaktivne elemente i funkcionalnosti na web stranici. To podrazumijeva, između ostalog, dovoljno velike ciljeve dodira, dobro postavljene elemente za unos podataka i navigaciju.

Razumljivost ima za cilj da korisnici mogu lako razumjeti i tumačiti informacije na web stranici. To podrazumijeva jasne naslove, strukturu, formatiranje i korištenje jezika na način koji je razumljiv.

Robusnost podrazumijeva da web stranica bude tehnički robusna i da se može ispravno interpretirati od strane različitih pregledača, pomagala za čitanje ekrana i drugih asistivnih alata.

Svaka od ovih stavki ima svoje detaljne smjernice i tehničke zahtjeve, koji se mogu pročitati u samom standardu. - 4 -

Ranije dane smjernice (1995.–1998.)

Prvu smjernicu za web pristupačnost sastavio je **Gregg Vanderheiden** i objavio ju u siječnju 1995. godine. Preko 38 različitih smjernica za web pristupačnost uslijedilo je od raznih autora i organizacija u idućih nekoliko godina. Objedinjene su u Jedinstvenim smjericama za pristupačnost web stranica, koje su sastavljene na Sveučilištu Wisconsin – Madison. Verzija 8 Jedinstvenih smjernica za pristupačnost web-stranica, objavljena 1998. godine, poslužila je kao početna točka za WCAG 1.0.

Verzija 1 (1999.–2000.)

WCAG 1.0 je objavljen i postao je preporuka W3C 5. svibnja 1999. u veljači 2008. The WCAG Samurai, skupina programera neovisna od W3C, a predvođena **Joeom Clarkom**, objavila je ispravke i proširenja za WCAG 1.0.

Verzija 2 (2001.–i dalje)

Prvi prijedlog koncepta WCAG 2.0 objavljen je 25. siječnja 2001.god. u idućim godinama objavljene su nove verzije s ciljem da se prikupе povratne informacije od stručnjaka za pristupačnost i članova zajednice osoba s invaliditetom. WCAG 2.0 sastoji se od dvanaest smjernica organiziranih u skladu s navedenim principima. Svaka od 61 smjernice ima kriterije uspjeha koji se mogu testirati. Tehnike W3C za WCAG 2.0 obuhvaćaju listu tehnika koje pomažu autorima web prezentacija da ispune smjernice i zadovolje kriterije uspjeha. Tehnike se periodično ažuriraju, dok su principi, smjernice i kriteriji uspjeha stabilni i nepromjenljivi. WCAG 2.0 koristi iste tri razine usklađenosti (A, AA, AAA) kao WCAG 1.0, ali ih je redefinirao. Početkom 2014. godine kriteriji uspjeha razine A i razine AA WCAG 2.0 uključeni su kao reference u klauzulu 9.2 (Zahtjevi za web sadržaj) europskog standarda EN 301 549, koji je objavio ETSI. Taj standard osmišljen je kao odgovor na mandat koji je Europska komisija dala za tri službena europska tijela za standardizaciju (CEN, CENELEC i ETSI) i predstavlja prvi europski standard za IKT proizvode i usluge.

Verzija 3 (u razvoju)

Početkom 2021. godine, Radna skupina za smjernice za pristupačnost predstavila je prvi javni radni nacrt (FPVD) budućeg WCAG 3.0, koji ima za cilj pružiti niz preporuka kako bi web sadržaj postao pristupačniji. Očekivani datum objavljivanja tog nacrta nije definiran, ali se navodi jesen 2023. godine kao mogućnost.

„Moć Weba je u njegovoj univerzalnosti.
Pristup svima bez obzira na invaliditet je suštinski
aspekt.“

TIM BERNERS-LEE
kreator World Wide Web-a

ASISTIVNE TEHNOLOGIJE

Asistivne tehnologije su tehnološki alati, uređaji ili softveri koji se koriste kako bi se osobama s invaliditetom omogućilo lakše obavljanje različitih zadataka, povećala njihova neovisnost i unaprijedila kvaliteta života. Te tehnologije namijenjene su osobama s fizičkim, senzornim, kognitivnim ili komunikacijskim poteškoćama.

Asistivne tehnologije mogu biti fizički uređaji, poput proteza, invalidskih kolica, slušnih aparata, pomagala za hodanje, 3D tiskanih predmeta i drugih pomoćnih sredstava za osobe s invaliditetom.

Također, asistivne tehnologije uključuju i softverske aplikacije, programsku podršku i prilagođene računalne alate. Na primjer, govorne tehnologije, kao što su govorne sinteze i prepoznavanje govora pomažu osobama sa vizualnim ili motoričkim poteškoćama da koriste računala ili mobilne uređaje. Također, postoje razni uređaji za povećavanje teksta, prilagođene tastature, alternativne metode unosa podataka i mnoge druge tehnološke inovacije koje omogućavaju osobama s invaliditetom da koriste digitalne alate.

Asistivne tehnologije koriste se i u domenu komunikacije, kao što su pomagala za komunikaciju za osobe s poteškoćama u govoru ili augmentativna i alternativna komunikacija (AAC) uređaji. Cilj asistivnih tehnologija je pružiti podršku i olakšati svakodnevne aktivnosti osobama s invaliditetom, omogućavajući im da budu neovisnije, uključnije i produktivnije u različitim sferama života, koje obuhvaćaju obrazovanje, radno mjesto, dom i društvene interakcije.

Navest ćemo neke od primjera asistivnih tehnologija:

1. Govorne sinteze: Softverski alati koji pretvaraju tekstualni sadržaj u govor. Korisni su osobama sa vizualnim poteškoćama ili disleksijom.

2. Prepoznavanje govora: Tehnologija koja omogućava korisnicima da govorom kontroliraju računalo ili uređaj, korisna osobama s motoričkim poteškoćama.

3. Povećanje teksta: Program je koji omogućava korisnicima da povećaju veličinu teksta na ekranu radi lakšeg čitanja.

4. Brajčni ekrani: Fizički uređaji koji prikazuju tekst na Brailleevom pismu, omogućavajući osobama sa oštećenjem vida da čitaju digitalne sadržaje.

5. Tastature s velikim tasterima: Tastature s povećanim tasterima ili visokim kontrastom olakšavaju tipkanje osobama s motoričkim ili vizualnim poteškoćama.

6. Alternative za unos podataka: Program koji omogućava korisnicima da koriste alternativne metode unosa podataka, poput uporabe glasa, gesti ili skeniranja.

7. Čitači ekrana: Programski alati koji čitaju tekst s ekrana naglas, pružajući audio informacije korisnicima sa vizualnim poteškoćama.

8. Povećanje kontrasta: Program ili podešavanja operativnog sustava koji povećavaju kontrast između teksta i pozadine, olakšavajući čitanje osobama sa oštećenjem vida.

9. Pomagala za skeniranje teksta: Uređaji koji mogu skenirati tiskane materijale i pretvarati ih u digitalni tekst čitljiv na računalu.

10. Prilagođeni miševi i tastature: Fizički uređaji prilagođeni za različite potrebe, poput miševa s velikim tasterima ili tastatura s alternativnim rasporedom tastera.

To su samo neki od mnogih primjera asistivnih tehnologija dostupnih za računala i internet. Svaka tehnologija dizajnirana je za adresiranje specifičnih potreba korisnika i pružanje podrške prilikom korištenja digitalnih alata i sadržaja.

KONTRASTI BOJA

Kontrasti boja su izuzetno važni za pristupačne web stranice jer igraju ključnu ulogu u tomu da informacije budu lako čitljive i razumljive svim posjetiteljima, uključujući i osobe sa oštećenim vidom ili drugim vizualnim smetnjama. Visok kontrast između boja teksta i pozadine poboljšava čitljivost, olakšava razlikovanje elemenata i smanjuje napor potreban za čitanje.

Kontrast se mjeri uporabom različitih metrika, od kojih su najčešće korištene relativna osvjetljenost (relative luminance) i kontrastni odnos (contrast ratio).

Postoje smjernice koje preporučuju minimalni kontrastni odnos između teksta i pozadine kako bi se osigurala pristupačnost. Jedna od najčešće prihvaćenih smjernica je Web Content Accessibility Guidelines WCAG 2.0, koja preporučuje minimalni kontrastni odnos od najmanje 4,5:1 za većinu teksta i 3:1 za veći, dekorativni tekst.

Najbolje kombinacije boja za pristupačnost ovise od konteksta i vrste web stranice, ali ovdje su neke opće smjernice:

1. Crna ili tamna boja teksta na bijeloj pozadini (npr. #000000 na #FFFFFF);
2. Tamna boja teksta na svijetlosivoj pozadini (npr. #333333 na #F5F5F5);
3. Bijela boja teksta na tamnoj boji pozadine (npr. #FFFFFF na #333333);
4. Tamna boja teksta na svijetloplavoj pozadini (npr. #333333 na #CCE6FF);
5. Svijetla boja teksta na tamnozelenoj pozadini (npr. #FFFFFF na #006600).

Napomena: Navedene kombinacije boja su samo primjeri i prilikom izrade web stranica trebalo bi da se dizajneri pridržavaju smjernica za pristupačnost i testiraju kontrast na odgovarajući način.

Važno je izbjegavati kombinacije boja koje imaju nizak kontrast, poput svijetle boje teksta na svijetloj pozadini ili tamne boje teksta na tamnoj pozadini. Također je važno testirati kontrast boja na različitim uređajima kako bi se osiguralo da je čitljivost dobra u različitim uvjetima.

Najmanje 4,5:1 za razinu usuglašenosti AA

Najmanje 7:1 za razinu usuglašenosti AAA

Najmanje 3:1 za netekstualne kontraste, npr. za kontrast između simbola i pozadine ili za crte u dijagramima ili prikaze statusa urađene bojom, za razinu usuglašenosti AA.

Lošije kombinacije boja su uvijek sljedeće:

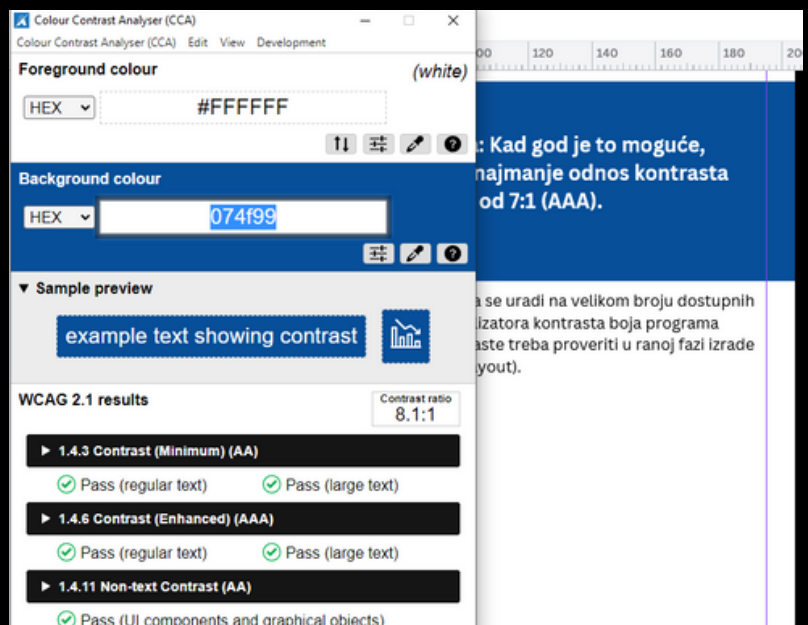
- Pastelni tonovi u kombinaciji s bijelom
- Svjetlonarančasta ili svijetlozelena u kombinaciji s bijelom i sivom
- Sivo na sivoj pozadini

Preporuka: Kad god je to moguće, primjenjujte najmanje odnos kontrasta od 7:1 (AAA).

Kontraste treba provjeriti u ranoj fazi izrade stranice, odnosno dizajna i rasporeda (Layout).

Provjera i testiranje kontrasta može se uraditi na velikom broju dostupnih web stranica ili putem besplatnog analizatora kontrasta boja programa poput Color Contrast Analyzer (CCA).

BOJE

Tijekom izrade dizajna web prezentacije imajte na umu da određene kategorije korisnika imaju poteškoće u percepciji boja. Postoji nekoliko bolesti i stanja koja mogu izazvati problem s prepoznavanjem boja. Različiti oblici daltonizma mogu utjecati na sposobnost razlikovanja određenih boja.

Najčešći oblici daltonizma su:

- **Deuteranomaliya:** Ovo je najčešći oblik daltonizma u kojem osoba ima smanjenu sposobnost razlikovanja zelene boje. Osobe s deuteranomalijom imaju poteškoća u razlikovanju crvene i zelene boje.
- **Protanomaliya:** Protanomaliya je stanje u kojem osoba ima smanjenu sposobnost razlikovanja crvene boje. Osobe s protanomalijom mogu zamijeniti crvenu boju sa zelenom ili plavom.
- **Tritanomaliya:** Tritanomaliya je rijetka forma daltonizma u kojoj osoba ima poteškoće u razlikovanju plave i žute boje. To stanje može uzrokovati da osobe vide plavu boju kao zelenu, a žutu kao crvenu.
- **Monohromatizam:** Monohromatizam se odnosi na stanje u kojem osoba vidi svijet samo u crno-bijeloj skali.

Osim tih oblika daltonizma, postoje i druga stanja i bolesti koje mogu utjecati na percepciju boja, kao što su potpuna nemogućnost prepoznavanja boja ili situacija u kojoj osoba može vidjeti samo plavu i žutu boju.

Potrebno je da dizajneri web stranica uzmu u obzir različite mogućnosti percepcije boja prilikom odabira istih i osiguraju da se informacije jasno prenose putem drugih vizualnih elemenata, osim boje, kako bi bile pristupačne svim korisnicima.

U praksi, to bi značilo da ne treba koristiti fraze poput: *Kliknite na zeleni krug, Obvezna polja su označena crvenom bojom, U sivom kvadratu možete preuzeti potrebne dokumente* i slične formulacije, koje mogu biti zbunjujuće osobama s navedenim poteškoćama.

Boje su tu da uljepšaju web-prezentacije, ali ne po cijenu smanjene funkcionalnosti.

UPOTREBLJIVOST TASTATURE

Tastatura je ključni ulazni uređaj koji korisnicima služi za interakciju s web stranicama. Kada govorimo o pristupačnim web stranicama, tastatura igra važnu ulogu jer omogućava osobama sa oštećenim vidom, motoričkim ili drugim fizičkim poteškoćama da pristupaju i koriste stranicu na jednak način kao i ostali korisnici.

Navest ćemo nekoliko razloga zašto je tastatura važna u kontekstu pristupačnosti web prezentacija:

Alternativa za miš: Mnogi korisnici web stranica ne mogu koristiti miš ili imaju poteškoće s finom motorikom potrebnom za precizno upravljanje mišem. Tastatura pruža alternativni način interakcije, omogućavajući korisnicima da se kreću po stranici, pristupaju interaktivnim elementima i obavljaju radnje koristeći tastere.

Poboljšanje pristupačnosti za osobe sa oštećenim vidom: Osobe koje koriste čitače ekrana ili druge pomoćne tehnologije zavise od tastature za navigaciju i interakciju s web stranicama. Tasteri se mogu koristiti za preskakanje na sljedeći ili prethodni element, fokusiranje na interaktivne elemente, popunjavanje formulara i još mnogo toga.

Povećanje efikasnosti: Za neke korisnike je tastatura brži i efikasniji način za interakciju s web stranicama. Umjesto da koriste miš za svaku akciju, mogu koristiti prečice s tastature ili navigacijske tastere za brzo kretanje kroz stranicu i izvršavanje radnji.

Dostupnost na različitim uređajima: Tastatura je univerzalni proizvod koji je dostupan na različitim uređajima, uključujući desktop računala, laptose, tablete i pametne telefone. Prilagođavanjem web stranice za interakciju putem tastature osigurava se dosljedno iskustvo pristupačnosti na različitim platformama.

Kada se dizajnira pristupačna web stranica, važno je omogućiti i olakšati interakciju putem tastature. Ovo uključuje pravilno postavljanje fokusa na interaktivne elemente, pružanje dovoljnog kontrasta između fokusiranog elementa i ostatka stranice, pružanje jasnih vizualnih indikatora o fokusu i korištenje tastaturnih prečica za česte radnje.

Da biste osigurali pristupačnost tastature na web stranici, postoji nekoliko ključnih koraka i smjernica koje možete pratiti:

- **Pravilan redoslijed fokusa:** Trebalo bi da elementi na vašoj web stranici imaju pravilan redoslijed fokusa prilikom navigacije tastaturom. To znači da korisnik može logično proći kroz elemente na stranici koristeći tastere za tabulaciju ili druge tasterske prečice. Osigurajte da važni elementi (poput glavnog menija, sadržaja i formulara) budu lako dostupni korisnicima koji se služe tastaturom.
- **Vizualni indikatori fokusa:** Prilikom kretanja tastaturom kroz elemente na stranici, korisnik treba jasno vidjeti koji je element trenutno fokusiran. To se obično postiže promjenom boje, okvirom, podvlačenjem ili drugim vizualnim efektima. Ovo omogućava korisnicima da prate gdje se nalaze na stranici i koji element je trenutno fokusiran.
- **Kontrasti vizualna različitost:** Osigurajte da postoji odgovarajući kontrast između teksta i pozadine, kao i između fokusiranog elementa i ostatka stranice. To omogućava korisnicima da jasno vide elemente i međusobno ih razlikuju, bez obzira na njihovu percepciju boja.
- **Prečice na tastaturi:** Razmislite o implementaciji prečica za česte akcije na web stranici, poput iskaćućih menija, navigacije na stranicama ili prelaska na određene sekcije. To omogućava korisnicima da brzo pristupe određenim funkcionalnostima bez potrebe za drugom navigacijom.
- **Testiranje i provjera pristupačnosti:** Redovito testirajte pristupačnost tastature na vašoj web stranici kako biste se uvjerali da funkcionira ispravno i da je korisničko iskustvo prilagođeno. Koristite alate za provjeru pristupačnosti, izvršite testiranja tastaturom i surađujte s korisnicima različitih sposobnosti kako biste identificirali i riješili eventualne probleme.

Tastatura je ključni element pristupačnosti web-sajtova jer omogućava širokom spektru korisnika da pristupaju i koriste web-prezentaciju efikasno i ravnopravno.

ALTERNATIVNI TEKSTOVI (ALT ATRIBUTI)

Alternativni tekstovi ili ALT atributi na slikama web stranica igraju ključnu ulogu u pristupačnosti jer omogućavaju osobama sa oštećenim vidom pristup informacijama sa slika, sprječavaju propuštanje bitnih informacija, poboljšavaju vidljivost web stranica na pretraživačima i unaprjeđuju opće korisničko iskustvo.

ALT atributi su podjednako važni za osobe s invaliditetom koje imaju oštećen vid i koriste čitače ekrana (screen reader), ali i za osobe koje djelomično vide. Na primjer, osobe sa oštećenim perifernim vidom mogu imati koristi od tekstualnog opisa slike kako bi razumjele njezin sadržaj. Pored toga, ALT atributi mogu biti korisni osobama sa sporom internet vezom jer omogućavaju prikaz teksta, umjesto slika, koje se sporije učitavaju. Na taj način smanjuje se vrijeme čekanja i poboljšava korisničko iskustvo. Pretraživači i web roboti koriste ALT attribute kako bi razumjeli sadržaj slika i indeksirali ih. Indeksiranje pomaže u boljoj vidljivosti web stranica u rezultatima pretraživanja i omogućava korisnicima da pronađu relevantan sadržaj i na kraju, na mobilnim uređajima, slike se često učitavaju sporije ili mogu biti isključene kako bi se smanjila potrošnja podataka. ALT atributi omogućavaju da se prikaže tekstualni opis slike umjesto nje, čime se poboljšava iskustvo korisnika.

Dekoratívne grafike obilježavaju se preko CSS-a ili ostavljanjem praznog atributa (ALT=""). To jasno signalizira čitaču ekrana da slika nema bitan sadržaj, da je samo dekorativna, te da će ju preskočiti u čitanju. Pored toga, možete koristiti specifičan tekst u ALT atributu koji jasno opisuje da je slika dekorativna. Na primjer: alt = Dekorativna slika ili alt = Slika bez bitnog sadržaja. Takav tekst pruža dodatnu informaciju o prirodi slike i signalizira da nema potrebe za dodatnim tumačenjem, kao i da slika nije bitna za sam sadržaj stranice.

Kod **grafičkih upravljačkih elemenata**, kao što su dugmići, ikone ili elementi za navigaciju, ALT atributi se koriste kako bi se pružio opis ili tekstualna informacija o funkcionalnosti ili svrsi tog elementa. U tim slučajevima opisuje se cilj grafike, a ne sam sadržaj. Na taj način obilježen ALT atribut omogućava korisnicima da razumiju svrhu i radnju koju će izvršiti određeni grafički upravljački element.

Kroz ALT atribut za dugme možete opisati akciju koja će se dogoditi kada korisnik klikne na to dugme. Na primjer, alt = Pošalji poruku, alt = Dodaj u korpu ili alt = Prijavi se. Kod ikona ALT atribut može opisati značenje ili funkcionalnost koju ikona predstavlja. Na primjer, alt = Ikonica korisničkog profila, alt = Ikonica za podešavanja ili alt = Ikonica za dijeljenje na društvenim mrežama.

Navigacijski element: ALT atribut za navigacijski element, poput strelice za povratak ili ikone za otvaranje izbornika, može opisati svrhu tog elementa. Na primjer, alt = Strelica za povratak na prethodnu stranicu, alt = Ikonica za otvaranje menija ili alt = Navigacijsko dugme za prikaz korisničkih podešavanja.

Sadržajni alternativni tekst na slikama treba biti takav da opiše sadržaj fotografije, ali veoma kratko, jasno i dovoljno precizno. ALT atribut treba biti opisan i dovoljno informativan kako bi korisnik koji ne može vidjeti sliku dobio razumijevanje o samoj slici. Izbjegavajte pretjerano dug i nepotreban opis slike jer može biti zamoran za korisnike čitača ekrana. Na primjer, ako imamo fotografiju događaja na kojoj predsjednik udruge predstavlja rad svoje udruge sudionicima stručnog skupa alt atribut mogao bi izgledati ALT = Marko Marković predstavlja rad udruge sudionicima stručnog skupa. Dobro opisan ALT atribut je i ALT = Parkiran BMW automobil.

Dizajneri, administratori web stranica i programeri griješe jer sadržaj najčešće obilježe s ALT = slika ili ALT = 1. Korisniku čitača ekrana ovako upisan tekst u alt atribut ništa ne znači jer ne govori o tomu što se nalazi na toj slici. Također, nema potrebe upisivati riječi slika ili fotografija automobila jer će korisnici već biti obavješteni da je govorni program došao do slike i da čita upisani alternativni tekst za nju.

Za dijagrame i druge kompleksne sadržaje potrebno je upisati dulje alternativne tekstove kako bi posjetitelji stranice koji koriste govorne programe razumjeli sadržaj prikazan na slici. Glavno pravilo koje se odnosi na pristupačnu e-komunikaciju kaže da je sadržaje poput dijagrama potrebno prikazati i kroz sam tekst, a ne samo kroz grafiku.

SEMANTIČKI HTML

Semantički HTML odnosi se na uporabu HTML elemenata tako da prenosi jasno značenje i strukturu sadržaja web stranice. Ta praksa ima za cilj poboljšanje razumijevanja sadržaja stranice za korisnike i uređaje koji pristupaju internetu, uključujući i čitače ekrana, koji koriste osobe s poteškoćama u vidu.

Koristite oznaku **H1** za glavni naslov stranice i koristite **H2**, **H3** i druge oznake naslova kako biste organizirali sadržaj na stranici. Tako nastaje logičan redoslijed čitanja za korisnike čitača ekrana i olakšava navigaciju po stranici.

Koristite oznake liste **UL** i **OL** da biste kreirali liste na svojoj web stranici. Čitači ekrana prepoznaju ``, `` i `` elemente i čitaju ih kao liste, prepoznajući numerirane i nenumerirane stavke. To olakšava korisnicima čitača ekrana da razumiju strukturu sadržaja.

Koristite oznaku **P** da biste označili novi pasus. To olakšava korisnicima čitača ekrana da prepoznaju različite dijelove teksta.

Koristite ARIA orijentire da biste osigurali dodatnu navigaciju za korisnike čitača ekrana. Accessible Rich Internet Applications (**ARIA**) orijentiri su skup pravila i standarda koji se koriste u web dizajnu kako bi se poboljšala pristupačnost web aplikacija za osobe s invaliditetom. ARIA orijentiri su osmišljeni kako bi omogućili razvojnim timovima da pruže bogato interaktivno iskustvo korisnicima koji koriste asistivne tehnologije (pomagala) za pristup internet prezentacijama, kao što su čitači ekrana. ARIA uvodi dodatne attribute i osobine koje se dodaju HTML elementima kako bi se poboljšala semantika i interakcija. Ti atributi pomažu korisnicima s invaliditetom da pravilno interpretiraju i koriste interaktivne elemente na web stranicama. Na primjer, ARIA atributi se mogu koristiti za označavanje interaktivnih elemenata, kao što su tasteri, forme, meniji i još mnogo toga, kako bi se osiguralo njihovo pravilno tumačenje putem čitača ekrana ili drugih pomagala. ARIA orijentiri također pružaju smjernice za pravilno korištenje atributa, kao i za pravilno povezivanje i grupiranje elemenata na web stranici. To olakšava korisnicima s invaliditetom da koriste navigaciju i web aplikaciju na odgovarajući način.

Koristite tabele samo za tabelarne podatke i koristite oznaku TH za zaglavlja tabele. Tabele omogućavaju organiziranje i prikaz kompleksnih podataka na jasan način. To može biti posebno korisno osobama sa vizualnim ili kognitivnim smetnjama, koje mogu imati teškoće u interpretaciji i razumijevanju informacija predstavljenih na drukčiji način.

Osobe koje koriste čitače ekrana ovise od strukture tabele kako bi razumjeli i interpretirali podatke. Tabele se mogu pravilno označiti koristeći HTML elemente, kao što su <table>, <th> (zaglavlje tabele) i <td> (ćelija tabele), što omogućava čitačima ekrana da pročitaju informacije u logičnom redosljedju. Dodavanje atributa poput scope, headers i summary na elemente tabele može pružiti dodatne informacije, koje čitači ekrana koriste za bolje razumijevanje strukture tabele. Na taj način korisnici s invaliditetom mogu se pravilno kretati kroz tabelu i interpretirati podatke. Važno je spomenuti da, iako su tabele korisne za pristupačnost, treba ih upotrebljavati samo kada su zaista potrebne za organiziranje podataka. Tabele ne bi trebalo koristiti samo za postizanje željenog izgleda na web stranici, kao što je nekada rađeno. Za dizajn stranica treba koristiti semantičke elemente i CSS kako bi se postigao željeni izgled, a tabele treba rezervirati za prikazivanje strukturiranih podataka.

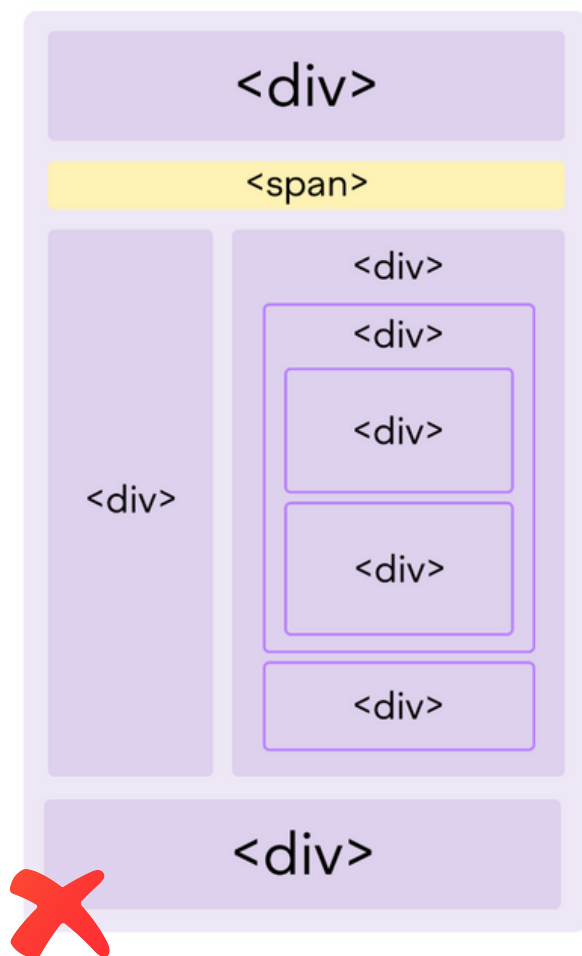
Koristite oznaku LABEL da povežete elemente obrasca s njihovim oznakama. Oznaka <label> omogućava povezivanje tekstualnog opisa s odgovarajućim elementima forme na web stranici, kao što su polja za unos teksta ili potvrdni okviri. To omogućava korisnicima da jasno razumiju koji tekst se odnosi na koje polje unosa ili kontrolu, čak i ako ne mogu vizualno identificirati oznake. Kada se koristi oznaka <label>, korisnici mogu kliknuti na samu oznaku kako bi aktivirali povezani element forme. To olakšava osobama s motoričkim poteškoćama ili poteškoćama u uporabi miša da pristupe elementima forme na web stranici. Također, veća površina za klikanje poboljšava točnost pri interakciji.

U kontekstu pristupačnosti za čitače ekrana upotreba oznake <label> omogućava čitačima ekrana da čitaju povezanu oznaku teksta korisniku kada se fokusira na odgovarajući element forme. To pruža dodatne informacije i kontekst osobama sa vizualnim oštećenjem omogućavajući im da bolje razumiju svrhu i uporabu određenog elementa forme. Korištenje oznaka <label> također može poboljšati optimizaciju pretraživača (SEO) za web stranice.

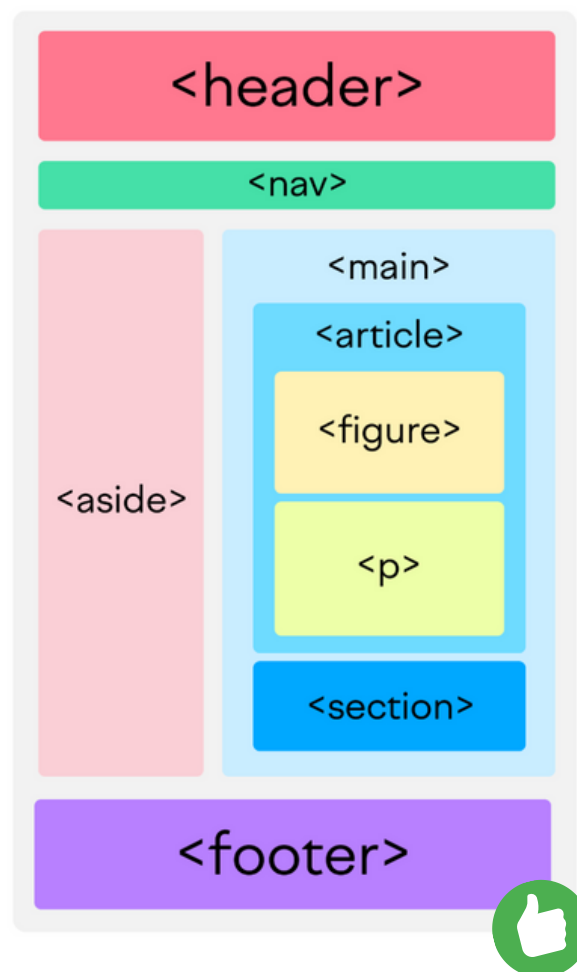
Pretraživači cijene strukturu i semantiku oznaka `<label>` jer to pruža jasniji kontekst i informacije o sadržaju na web stranici. To može unaprijediti rangiranje stranice na pretraživačima.

Čitači ekrana prepoznaju semantičke elemente, kao što su `<nav>`, `<header>`, `<footer>` i `<main>` kako bi korisnike uputili na određene dijelove stranice. Čitači prepoznaju polja za unos, tastere i druge elemente u formi i pružaju korisnicima informacije o njihovoj svrsi i načinu korištenja.

NIJE SEMANTIČKI HTML

SEMANTIČKI HTML

To su samo neki primjeri kako čitači ekrana koriste semantički HTML kako bi pravilno interpretirali sadržaj web stranica. Kroz pravilnu primjenu semantičkog HTML-a, može se osigurati da korisnici sa oštećenim vidom dobiju jasne i strukturirane informacije putem čitača ekrana.

VIDEO-MATERIJALI

Video materijali, u kraćoj i duljoj formi, postali su važan i neizostavan dio web prezentacija. Iz tog razloga veoma je važno da prilikom njihove produkcije imamo u vidu smjernice koje se odnose na izradu pristupačnih video materijala za osobe s invaliditetom.

Jedan od najvažnijih segmenata pristupačnih video materijala odnosi se na kreiranje transkripata. Transkripti omogućavaju osobama sa oštećenim ili smanjenim sluhom da prate sadržaj videozapisa putem teksta. Transkripti trebaju biti točni i detaljni, s opisima svih važnih informacija i dijaloga. Pored transkripta, uz video materijale dodaju se i titlovi koji pomažu osobama sa oštećenim sluhom da prate dijalog. Veliki broj korisnika koristeći telefon prati video materijale sa isključenim zvukom tako da su titlovi i njima od koristi. Također, prijevodi na druge jezike omogućavaju pristupačnost ljudima koji ne govore ili ne razumiju naš jezik.

Ako je vaš video materijal namijenjen korisnicima znakovnog jezika, osigurajte prijevod na znakovni jezik. To će omogućiti osobama sa oštećenim sluhom da pristupe i razumiju sadržaj vašeg videozapisa. Vodite računa o kontrastu boja i jasnoći slike u video materijalima kako biste olakšali vizualno razumijevanje. Osobe sa oštećenjem vida ili drugim vizualnim smetnjama mogu imati poteškoće u razlikovanju nijansi boja ili slabo vidjeti detalje. Održavanje dovoljnog kontrasta između teksta i pozadine, kao i korištenje jasnih i vidljivih elemenata, može poboljšati vidljivost i pristupačnost objavljenog materijala.

Za slijepe i slabovidne osobe video materijali trebaju imati audio transkripte u kojima se objašnjava radnja u videozapisu. Zvučni opis video materijala pruža informacije o radnjama, likovima, promjenama scene, tekstu na ekranu i drugom vizualnom sadržaju. Tamo gdje su sve informacije o videosnimci već dane u postojećem zvuku, nije potreban dodatni audio zapis.

Omogućite korisnicima potpunu kontrolu materijala, koja podrazumijeva mogućnost pauziranja, zaustavljanja i kontroliranja reprodukcije video materijala. To je važno za korisnike s motoričkim ili kognitivnim poteškoćama, kojima upravljanje video materijalom može predstavljati izazov.

Najvažniji slijepi posjetitelj vaše web stranice je Google! Na isti način na koji kreiranje pristupačnih web stranica pomaže osobama s invaliditetom da pristupe vašem sadržaju, također pomaže Google-u da indeksira vaše stranice tako da pravi ljudi mogu pronaći vašu uslugu ili proizvod.

JIM BIRNE

osnivač Guild of Accessible Web Designers

ANIMACIJE

Potrebno je da animacije na pristupačnim web stranicama budu pažljivo dizajnirane i implementirane kako bi bile korisne i pristupačne osobama s invaliditetom. To podrazumijeva nekorištenje automatskih animacija koje se pokreću bez korisnikove interakcije. Takve animacije mogu biti ometajuće ili zbunjujuće za određene korisnike te je najbolje ograničiti automatske animacije i omogućiti korisnicima da sami pokrenu animaciju ako to žele. Korisnicima treba omogućiti kontrolu nad animacijama, uključujući mogućnost pauziranja, zaustavljanja ili preskakanja animacije. To je posebno važno za korisnike s epilepsijom ili osobe koje mogu biti osjetljive na brze i bljeskajuće animacije i efekte.

Ako animacija uključuje tekst, pobrinite se da je tekst dovoljno čitljiv i lako uočljiv tijekom cijele animacije. Obratite pažnju na kontrast boja između teksta i pozadine kako biste osigurali da je tekst jasno vidljiv za sve korisnike.

Animacije trebaju biti dovoljno spore da korisnicima s kognitivnim ili senzornim poteškoćama omoguće dovoljno vremena za razumijevanje i obradu sadržaja animacije. Prebrze animacije mogu izazvati poteškoće u čitanju ili praćenju sadržaja.

Animacije trebaju biti jasne i imati smisao u kontekstu sadržaja na web stranici. Korisnici s kognitivnim smetnjama mogu imati teškoće u razumijevanju ili interpretaciji složenih ili apstraktnih animacija. Stoga je potrebno da animacije budu intuitivne i usklađene s porukom koju želite prenijeti.

Razmislite o tomu kako će animacija funkcionirati na različitim uređajima i u različitim interakcijama, uključujući tastaturu, miš i dodir. Osigurajte da animacija bude jednako pristupačna bez obzira na način interakcije korisnika.

I na kraju, razmislite o važnosti animacija na stranici i zapitajte se koliko vam pomažu da prenesete poruku posjetiteljima svoje web prezentacije.

AUDIO-MATERIJALI

Kvaliteta zvuka treba biti visoka kako bi se osigurala jasna reprodukcija audio materijala. Održavanje odgovarajuće glasnoće, eliminiranje šumova i dobar mikrofoni ključni su čimbenici za kvalitetan audio sadržaj, bilo da se priprema u skladu s pravilima dizajna sadržaja za osobe sa invaliditetom ili za cjelokupnu populaciju.

Kao i kod izrade video materijala, kreirajte tekstualne transkripte audio materijala. Transkripti omogućavaju osobama sa oštećenim sluhom da prate sadržaj putem teksta. Potrebno je da transkripti budu točni i da sadrže sve važne informacije koje se prenose zvukom.

Uključite opise zvuka kada je to relevantno. Na primjer, ako u audio materijalu postoji važan zvučni efekat ili glazbeni segment, osigurajte opis koji će omogućiti osobama sa oštećenim sluhom da razumiju i dobiju kontekst za taj zvuk.

Ako se koristi verbalni sadržaj, kao što je govorni komentar ili naracija, bilo da je u obliku govora ili potkasta, vodite računa o jasnoći govora. Dinamika govora, izgovor i intonacija trebaju biti razumljivi i pristupačni za sve korisnike.

U snimljenom audio materijalu koji sadrži govor u prvom planu izbjegavajte pozadinske zvukove ili omogućite opciju da se oni ručno isključe. Ako već postoje pozadinski zvukovi, trebaju biti najmanje 20 decibela tiši od jačine govora u prvom planu, sa izuzetkom povremenih zvukova koji traju samo jednu ili dvije sekunde.

Generalno, na web prezentaciji nije preporučljivo da se audio i video materijali automatski uključuju. Omogućite korisnicima kontrolu nad reprodukcijom audio materijala. Osiguranje funkcija za pauziranje, premotavanja ili kontrolu glasnoće omogućava korisnicima da prilagode reprodukciju prema svojim potrebama i željama

TEKSTOVI

U kontekstu pristupačnih web prezentacija, smjernice i pravila za jezik i tekstove odnose se na preporuke i standarde za stvaranje sadržaja koji je lako razumljiv i pristupačan osobama s različitim sposobnostima. Prilikom pisanja tekstova za internet prezentacije koristite jednostavan i razumljiv jezik kako bi vaš sadržaj bio pristupačan širem broju posjetitelja. Izbjegavajte korištenje teških ili nepotrebnih riječi i izraza, koristite kratke rečenice i pasuse. Dugi pasusi mogu biti zbunjujući i teški za praćenje i najčešće ljudi odustaju od čitanja predugačkih tekstova.

Pojasnite informacije naslovima, podnaslovima, listama sa znakovima, tabelama i grafikonima. Tako pomažete korisnicima da brzo skeniraju sadržaj i pronađu ono što im je potrebno.

Kada tekst zahtijeva napredniju sposobnost čitanja od razine nižeg srednjeg obrazovanja, treba bit dostupan i dodatni sadržaj ili verzija koja ne zahtijeva napredniju sposobnost čitanja od razine nižeg srednjeg obrazovanja (AAA standard).

U nastavku navodimo nekoliko preporuka koje se trebaju primjenjivati u svim vrstama pisanih dokumenata, pa i na internetu:

Osigurajte da se tekst može podesiti (uvećati) na telefonima, računalima i drugim mobilnim uređajima;

- Ne koristite dizajn niti raspored zbog kojeg će vaša internet stranica biti teško razumljiva;
- Nikada nemojte koristiti pozadinu zbog koje je teško čitati tekst;
- Koristite lako razumljive riječi koje ljudi dobro poznaju;
- Nemojte koristiti komplicirane riječi;
- Ako je nužno da koristite komplicirane riječi, objasnite ih na jasan način;
- Koristite istu riječ da opišete isti pojam;
- Ne koristite složene ideje, poput metafora;
- Ne koristite strane riječi, osim ako su dobro poznate, poput francuske riječi pardon u hrvatskome jeziku;

- Izbjegavajte korištenje skraćenica. Ako morate koristiti inicijale i skraćenice, objasnite ih. Na primjer, ako napišete EU, napišite da to znači Europska unija. Ne podrazumijeva se da svi znaju sve skraćenice;
- Nikada nemojte koristiti sliku ili šaru kao pozadinu;
- Uvijek izložite informacije redosljedom koji je lako razumljiv i lak za praćenje;
- Grupišite sve informacije o istoj temi;
- U redu je ponoviti važne informacije;
- Uvijek koristite font koji je jasan i lako se čita. Na primjer Arial ili Tahoma su jasni fontovi i lako se čitaju;
- Times New Roman nije jasan tekst za čitanje;
- Ne koristite fontove koji u nazivu imaju serif;
- Ne koristite slova koja su previše zbijena;
- Nemojte koristiti previše svijetla slova koja ne izgledaju dobro;
- Nemojte koristiti iskošena slova (Italic);
- Nemojte sve pisati velikim slovima;
- Podvlačenje (U – Underline) može otežati čitanje teksta nekim osobama s intelektualnim teškoćama. Izbjegavajte podvlačenje;
- Izbjegavajte sve posebne znakove kada je moguće, poput \, &, <, § ili #;
- Koristite naslove koji su jasni i lako razumljivi. Naslovi nam trebaju kazati o čemu govori tekst;
- Uvijek se trudite da date ljudima sve potrebne informacije;
- Nemojte davati ljudima više informacija, nego što je potrebno da bi razumjeli vašu poruku. Dajte im samo važne informacije;
- Vodite računa o tomu da se važne informacije mogu lako naći. Da biste to postigli, možete: pozicionirati te informacije na početak dokumenta, naglasiti ih podebljanim slovima ili ih uokviriti;

Poravnajte svoj tekst prema lijevoj margini. Nikada nemojte koristiti mogućnost obostranog poravnanja teksta.

DOKUMENTA

Ako vaša web stranica nudi dokumente za preuzimanje, osigurajte da su oni dostupni u različitim formatima, kao što su PDF, HTML, .docx, .odt, .txt ili u tabelarnim formatima, poput .ods ili .xlsx . To će omogućiti korisnicima s različitim potrebama da pristupe sadržaju na način koji njima odgovara. Dokumenti poput PDF-a i sami moraju biti urađeni u skladu s principima pristupačnosti da bi bili dostupni.

Tekst treba biti pravi tekst, a ne skenirana slika teksta. To omogućava da se koristi funkcija pretraživanja i da korisnicima s invaliditetom pruži mogućnost čitanja pomoću čitača ekrana. Sve slike u PDF datoteci trebaju imati odgovarajući alternativni tekst koji opisuje sadržaj slike. Ako se koriste boje za označavanje informacija, treba osigurati i dodatne načine identifikacije, kao što su tekstualne oznake ili simboli.

Ako u PDF datoteci postoje hiperlinkovi, trebaju biti jasno označeni i opisani. Važno je da linkovi imaju smislene nazive kako bi korisnici s invaliditetom znali kuda će ih linkovi preusmjeriti.

Osigurajte dobar kontrast između teksta i pozadine kako bi tekst bio lak za čitanje.

Upotrijebite pravu strukturu naslova i podnaslova kako bi sadržaj bio logično organiziran.

CAPTCHA

CAPTCHA (Completely Automated Public Turing test to tell Computers and Humans Apart) je sigurnosni mehanizam dizajniran da razlikuje računala od ljudi na internetu. Taj test zahtijeva od korisnika da izvrši određeni zadatak kako bi se potvrdilo da su stvarne osobe, a ne automatizirani botovi ili programi. Osnovna ideja iza CAPTCHA testa jest da ljudi lakše rješavaju određene zadatke u odnosu na računala.

Kreiranje CAPTCHA testa u skladu s WCAG standardima važno je kako bi se osigurala pristupačnost i korisničko iskustvo za sve korisnike, uključujući i one s različitim vrstama invaliditeta.

Postoji nekoliko opcija koje je potrebno uzeti u obzir prilikom programiranja i postavljanja pristupačnih CAPTCHA sustava na web site-a.

Prva opcija koju treba razmotriti je alternativni mehanizam verifikacije, pored CAPTCHA testa. Na primjer, korisnicima se može omogućiti da se registriraju ili prijave putem e-maila ili SMS koda umjesto rješavanja CAPTCHA testa.

Ako se odlučite za tradicionalne CAPTCHA testove (npr. slike sa iskrivljenim slovima), ponudite i pristupačne verzije. To može uključivati tekstualnu verziju teksta s jasno vidljivim slovima ili opciju za čitanje naglas teksta sa slike.

Uključite jasna i koncizna uputstva uz CAPTCHA test kako bi korisnici znali što se od njih očekuje. Na primjer, ako korisnici trebaju unijeti karaktere prikazane iskrivljenim fontom, obvezno navedite da ih moraju unijeti točno onako kako su prikazani.

Osim vizualnih modaliteta, omogućite alternativne načine verifikacije, kao što su audio CAPTCHA, dodirne točke na ekranu ili jednostavno ukucavanjem opcije: Nisam robot.

DODACI ZA PRISTUPAČNOST

Dodaci za pristupačnost (Widget, Plug in, Accessibility overlay...) su softverska rješenja za poboljšanje pristupačnosti web prezentacija. Oni primjenjuju izvorni jezik kod treće strane (obično JavaScript) da bi poboljšali front-end kod web lokacije. Ta rješenja se obično sastoje od skupa skripti ili dodataka koji se ugrađuju na web site kako bi pružili dodatne funkcionalnosti ili izmjenili pojedinosti web prezentacije da bi bila što pristupačnija. Posetitelji web stranice najčešće imaju mogućnost da sami aktiviraju određena podešavanja koja im trebaju učiniti stranicu pristupačnijom.

Ideja koja stoji iza tih softverskih rješenja je pružanje brzog rješenja za pristupačnost bez potrebe za izmjenom osnovnog koda web stranice. Ti alati obećavaju da će automatski popraviti ili poboljšati pristupačnost stranice, na primjer, dodajući alternativne tekstove za slike, ispravljajući kontrast boja ili prilagođavajući strukturu stranice kako bi bila čitljivija. Međutim, ta rješenja su ipak sporna tema u svijetu pristupačnosti. Mnogi stručnjaci protive se njihovoj uporabi, tvrdeći da ne pružaju trajna niti sveobuhvatna rješenja za pristupačnost. Ti alati mogu biti ograničeni u svojoj sposobnosti da na odgovarajući način tumače i riješe složene probleme pristupačnosti. Ponekad mogu čak i pogoršati pristupačnost ili stvoriti nove probleme.

Važno je napomenuti da je, iako accessibility overlay može biti privlačno rješenje za brzo poboljšanje pristupačnosti, najbolji pristup je ugrađivanje pravilne pristupačnosti izravno u dizajn i razvoj web stranice. To uključuje pažljivo planiranje, implementiranje smjernica i standarda pristupačnosti (poput WCAG-a), korisničko testiranje i kontinuirano praćenje i održavanje pristupačnosti tijekom vremena. Postoje određeni jednostavni problemi pristupačnosti koje ti alati mogu identificirati i riješiti, ali postoje i mnogi drugi kritični problemi koje ne mogu riješiti. Jednostavno, previše je složenosti u WCAG smjernicama za te alate da bi se osigurale kvalitetne modifikacije potrebne da bi web lokacije bile pristupačne.

Najčešći izgled ikona putem kojih se otvaraju dodatna podešavanja za pristupačnost na web-sajtu.

TESTIRANJE PRISTUPAČNOSTI

Važno je napomenuti da nijedan alat niti metoda ne mogu jamčiti potpunu pristupačnost, jer svaki korisnik ima različite potrebe i sposobnosti. Međutim, korištenjem kombinacije različitih metoda za testiranje web prezentacija, možete osigurati da vaša web lokacija bude pristupačnija za najveći broj korisnika s invaliditetom.

- **Automatski alatiza testiranje pristupačnosti**

Postoji nekoliko dostupnih alata za automatsko testiranje pristupačnosti. Ti alati skeniraju vam web lokaciju i pružaju izvješće o svim problemima s pristupačnošću koje treba riješiti. To su:

- Web Developer Toolbar – dodatna komponenta (Add-in) za Firefox
- WAVE – dodatna komponenta (Add-in) za Firefox
- Analizator kontrasta boja (Color Contrast Analyzer (CCA))
- Headings Map – Add-in za Firefox i Chrome
- www.siteimprove.com
- www.accessibilitychecker.org
- www.webaccessibility.com

- **Ručno testiranje pristupačnosti**

Ručno testiranje pristupačnosti uključuje pregled stranica, testiranje vaše web lokacije pomoću pomoćnih tehnologija, kao što su čitači ekrana, navigacija samo sa tastature, skaliranje (uvećanje) teksta i lupe. To vam može pomoći da identifikirate probleme pristupačnosti koje automatizirane alatke mogu propustiti. Takva testiranja sprovode eksperti za pristupačnost.

- **Testiranje od strane korisnika**

Testiranje korisnika uključuje testiranje vaše web stranice od strane osoba s invaliditetom. To vam može pomoći da dobijete izravne povratne informacije od korisnika o tomu koliko je vaša web lokacija pristupačna i da identifikirate probleme koje treba riješiti.

Važno je da testiranje pristupačnosti bude redovno i kontinuirano tijekom razvoja i održavanja web stranice. Kombinacija ručnog pregleda, korištenja alata za evaluaciju i korisničkog testiranja pomaže u identificiranju problema pristupačnosti i implementiranju odgovarajućih ispravki kako bi se poboljšala pristupačnost web stranice za sve korisnike.

Ne radi se samo o tome da korisnici sa invaliditetom mogu da pristupe vašoj web lokaciji – radi se o tome da svi mogu da pristupe vašoj web lokaciji.

TRENTON MOSS
vlasnik Webcredible Consultancy Firm

KONTROLNA LISTA

World Wide Web Consortium (W3C) razvija standard i smjernice kako bi pomogao svima da izrade web stranice zasnovane na principima pristupačnosti, privatnosti i sigurnosti. Ova kontrolna lista je dodatak W3C Smjernica za pristupačnost web sadržaja 1.0. sadrži popis svih kontrolnih točaka iz Smjernica za pristupačnost web sadržaja 1.0, raspoređenih po određenom konceptu, u vidu kontrolne liste za programere web sadržaja. U Smjernicama ćete naći uvodne informacije, informacije o srodnim dokumentima, rječnik pojmova i još mnogo toga.

Ova lista se može koristiti za pregled pristupačnosti stranice ili site-a. Za svaku kontrolnu točku navedite je li primijenjena, neprimijenjena ili se ne može primijeniti.

Svaka kontrolna točka ima razinu prioriteta, koje određuje radna skupina temeljem utjecaja kontrolne točke na pristupačnost.

[Prvi prioritet]

Programer web sadržaja **mora** ispuniti zahtjeve kontrolne točke. U suprotnom, jedna skupina ili više njih neće moći pristupiti informacijama u dokumentu. Bez ispunjenja tog kontrolnog zahtjeva određene skupine ne mogu koristiti web dokument.

[Drugi prioritet]

Programer web sadržaja **treba** ispuniti zahtjeve kontrolne točke. U suprotnom, jedna skupina korisnika ili više njih imat će poteškoće u pristupanju informacijama u dokumentu. Ispunjavanje tog zahtjeva otklonit će značajne barijere za pristup web-dokumentima.

[Treći prioritet]

Programer web sadržaja **može** ispuniti zahtjeve kontrolne točke. U suprotnom, jedna skupina korisnika ili više njih srest će se s blagim smetnjama prilikom pristupa informacijama u dokumentu. Ispunjavanje zahtjeva te kontrolne točke unaprijedit će pristup web dokumentima.

Neke kontrolne točke određuju razinu prioriteta koji se može primijeniti pod određenim (navedenim) uvjetima

Kontrolne tačke prvog prioriteta

Opšte	Da	Ne	Ne može da se primeni
<p>1.1 Osigurati tekstualni ekvivalent za svaki element koji nije tekstualni (npr. koristite alt, longdesc ili sadržaj elementa). To podrazumijeva slike, grafičke prikaze teksta (uključujući simbole), mape regije, animacije (npr. animirane GIF-ove), aplete i programske objekte, ascii art, okvire, skripta, simbole koji se koriste kao oznake liste, razmaknice, grafičke tastere, zvukove (koji se reproduciraju uz interakciju korisnika ili bez nje), samostalne audiodatoteke, audiozapise, videosadržaje i videozapise.</p>			
<p>2.1 Uvjerite se da su sve informacije prenijete bojom dostupne i bez boje, na primjer iz konteksta ili oznake.</p>			
<p>4.1 Jasno identificirajte promjene u prirodnom jeziku teksta dokumenta i u bilo kakvim tekstualnim ekvivalentima (npr. natpisima).</p>			
<p>6.1 Organizirajte dokumente tako da se mogu čitati bez opisa stilova. Na primjer, kada se HTML dokument prikazuje bez povezanih opisa stilova, i dalje mora biti čitljiv.</p>			
<p>6.2 Pobrinite se za ažuriranje ekvivalenata za dinamički sadržaj kada se dinamički sadržaj promijeni.</p>			
<p>7.1 Sve dok korisnicima nije omogućeno da kontroliraju treperenje, izbjegavajte izazivanje treperenja ekrana.</p>			
<p>14.1 Koristite najjasniji i najjednostavniji jezik prikladan za sadržaj stranice.</p>			
<p>Ako koristite slike i opcije mapiranja slike (Prvi prioritet)</p>	Da	Ne	Ne može da se primeni
<p>1.2 Osigurajte dodatne tekstualne linkove na strani servera za svaku aktivnu regiju mapiranja slike</p>			
<p>9.1 Osigurajte mapiranje slika na strani klijenta, na strani servera, osim u slučajevima kada područja ne možete definirati dostupnim geometrijskim oblikom.</p>			

Kontrolne tačke drugog prioriteta

Opšte	Da	Ne	Ne može da se primeni
2.2 Pobrinite se za to da kombinacije boja prednjeg plana i pozadine pružaju dovoljan kontrast kada ih gleda neko ko teško razlikuje boje ili kada je vaš sadržaj na crno-bijelom ekranu. [Drugi prioritet za slike, treći prioritet za tekst].			
3.1 Kada postoji odgovarajući jezik za označavanje, za prijenos informacija birajte oznake, umjesto slika.			
3.2 Kreirajte dokumenta napisana u skladu sa objavljenom formalnom gramatikom.			
3.3 Koristite opise stilova da biste kontrolisali izgled i prezentaciju.			
3.4 Koristite relativne, a ne apsolutne jedinice u vrijednostima atributa jezika za označavanje i u vrijednostima svojstava opisa stilova.			
3.5 Koristite elemente zaglavlja da biste prenijeli strukturu dokumenta i primjenjujte ih u skladu sa namjenom.			
3.6 Ispravno označite liste i stavke liste.			
3.7 Obilježite citate. Nemojte koristiti navodnike za efekte formatiranja, kao što je uvlačenje novog reda.			
6.5 Uvjerite se da je dinamički sadržaj dostupan ili osigurajte alternativnu prezentaciju ili stranicu.			
7.2 Sve dok korisnički agenti ne dozvole korisnicima da kontrolišu treptanje, izbjegavajte da sadržaj treperi (tj. mijenjajte prezentaciju uobičajenom brzinom, kao što je brzina podešena za uključivanje i isključivanje).			

Kontrolne tačke trećeg prioriteta

Opšte	Da	Ne	Ne može da se primeni
4.2 Navedite pun naziv svake skraćenice ili akronima u dokumentu tamo gdje se pojavljuje prvi put.			
4.3 Prepoznajte primarni prirodni jezik dokumenta.			
9.4 Napravite logički redoslijed kartica preko linkova, kontrola obrazaca i objekata.			
9.5 Osigurajte prečice na tastaturi do važnih linkova (uključujući one na mapiranim slikama na strani klijenta), kontrolu obrazaca i grupe kontrola obrazaca.			
10.5 Sve dok korisnički agenti (uključujući pomoćne tehnologije) jasno ne prikažu susjedne linkove, uključite znakove koji nisu dio linka i koji se mogu štampati (odvojeni razmacima) između susjednih linkova.			
11.3 Osigurajte informacije kako bi korisnici mogli primiti dokumenta u skladu sa svojim željama (npr. jezik, tip sadržaja, itd.).			
13.5 Osigurajte navigacione trake za isticanje i omogućavanje pristupa navigacionom mehanizmu.			
13.6 Linkovi povezani sa grupom identifikuju grupu (za korisničke agente) i, dok korisnički agenti to ne urade, osiguravaju način da se zaobiđe grupa.			
13.7 Ako su osigurane funkcije pretrage, omogućite različite tipove pretraživanja za različite nivoe vještina i preferencije.			
13.8 Postavite razlikovne informacije na početak naslova, pasusa, spiskova itd.			
13.9 Osigurajte informacije o zbirkama dokumenata (tj. dokumenta koja se sastoje od više stranica).			
13.10 Osigurajte način da preskočite više redova ASCII art-a.			

14.2 Dopunite tekst grafičkim ili slušnim prezentacijama tamo gdje će olakšati razumijevanje stranice.

14.3 Napravite stil prezentacije koji je dosljedan na svim stranicama.

Ako koristite slike i mapirane slike (Treći prioritet)

1.5 Sve dok korisnički agenti ne prikažu tekstualne ekvivalente za linkove mapiranih slika na strani klijenta, osigurajte redundantne tekstualne linkove za svaki aktivni region mapirane slike na strani klijenta.

Ako koristite tabele (Treći prioritet)

5.5 Navedite rezimee za tabele.

10.3 Sve dok korisnički agenti (uključujući pomoćne tehnologije) ne prikažu pravilno jedan tekst pored drugog teksta, osigurajte alternativu linearnog teksta (na trenutnoj ili na nekoj drugoj stranici) za sve tabele koje postavljaju tekst u paralelne kolone sa tekstom.

Ako koristite obrasce (Treći prioritet)

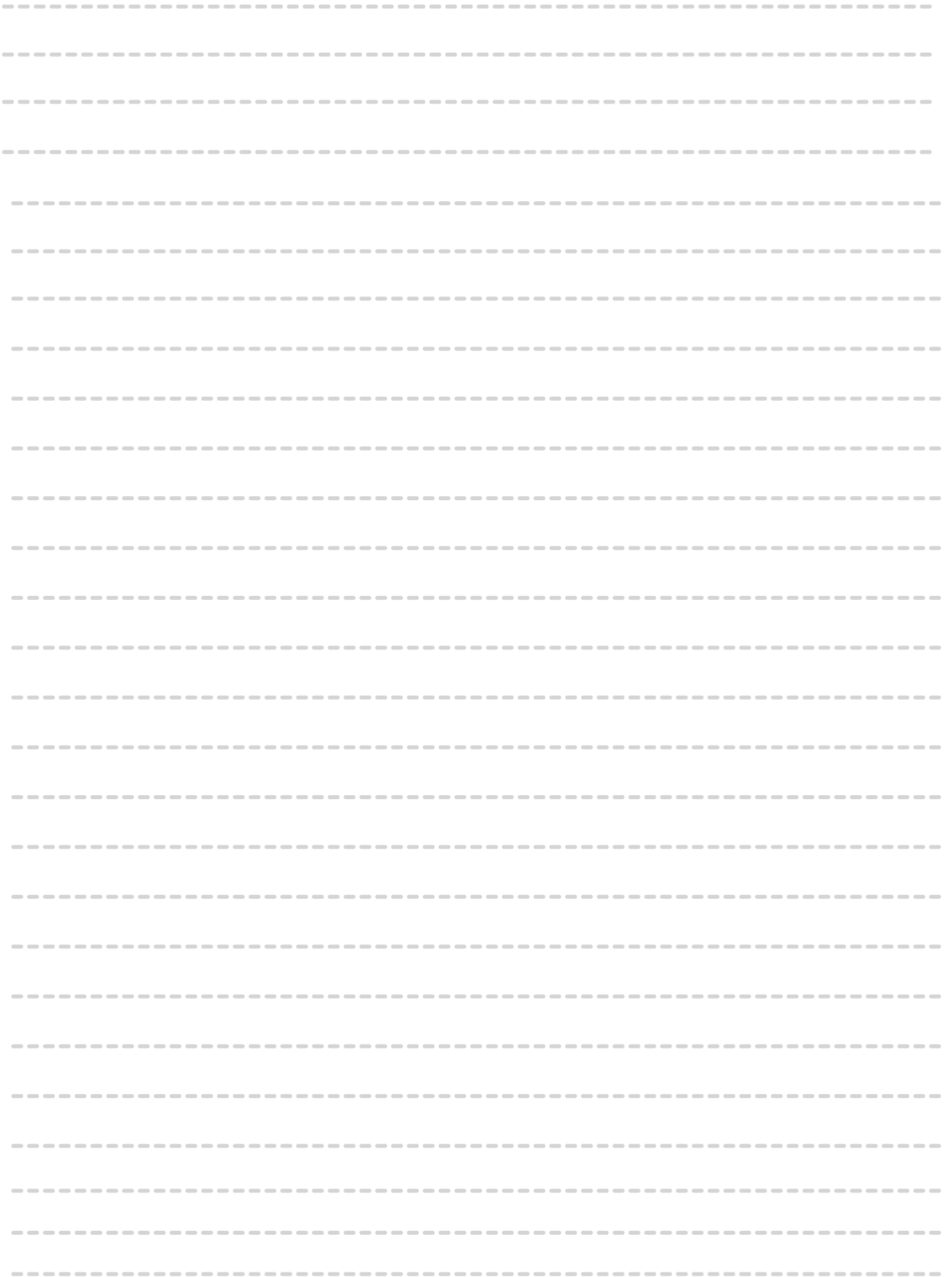
10.4 Dok korisnički agenti ne počnu ispravno upravljati praznim kontrolama, uključite podrazumijevane znakove koji zadržavaju mjesto karakterima u okvirima za uređivanje i u oblastima teksta.

Da	Ne	Ne može da se primeni
Da	Ne	Ne može da se primeni
Da	Ne	Ne može da se primeni

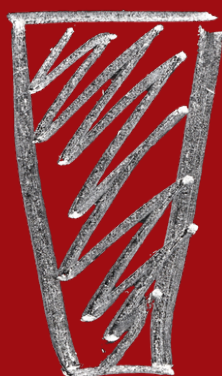
TVOJE WEB-BILJEŠKE

A series of horizontal dashed lines for writing.

U cilju unaprjeđenja rada molimo Vas da ocijenite tekst.
To možete uraditi skeniranjem QR koda ili putem linka
<https://forms.gle/U6jbFcMp4PdXwiUGA>

Hvala Vam!

Smjernice za izradu pristupačnih web-prezentacija nastale su u okviru projekta "Pristupačna komunikacija u cilju inkluzije ranjivih grupa na Zapadnom Balkanu" koji sprovodi Caritas Bosne i Hercegovine i Socijalno - edukativni centar Banja Luka, u cilju podizanja svijesti javnosti i ukazivanja na problem nedovoljne pristupačnosti, ali i predstavljanja mogućih rješenja, odnosno osnovnih smjernica za unaprjeđenje pristupačnosti.

U slučaju pitanja i potrebe za dodatnom pomoći za realizaciju pristupačnih događaja i izradu materijala na jasnom i jednostavnom jeziku, Caritas BiH i SEC Vam stoje na raspolaganju.

Autorska prava pripadaju Caritasu BiH. Zabranjeno je umnožavanje i distribucija bez pisane saglasnosti.

Caritas Bosne i Hercegovine
www.caritas.ba / +38733206441
pristupacnost@caritas.ba
Mehmed bega Kapetanovića Ljubuškaka 6
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

